11 Hodnocení kontingenčních tabulek

Příklad 11.1. Pearsonův χ^2 test
V roce 1950 zkoumali Yule a Kendall barvu očí a vlasů u 6800 mužů (viz tabulka 1; soubor vlasy_oci.csv).

Tabulka 1: Absolutní četnosti barvy vlasů a barvy očí mužů

Barva očí	Barva vlasů			
	světlá	kaštanová	černá	rezavá
modrá	1768	807	189	47
šedá/zelená	946	1387	746	53
hnědá	115	438	288	16

Na asymptotické hladině významnosti $\alpha = 0.01$ zjistěte, zda mezi barvou očí a vlasů u mužů existuje závislost.

Řešení příkladu 11.1

- H_0 : Barva očí a barva vlasů .... stochasticky nezávislé.
- H_1 : Barva očí a barva vlasů .... stochasticky nezávislé.
- Hladina významnosti $\alpha =$ ....

```
data <- read.delim(..., header = T, row.names = 1) # nacteni datoveho souboru
n <- sum(...) # rozsah nahodneho vyberu
```

```
[1] 6800
```

Datový soubor obsahuje údaje o barvě očí a barvě vlasů .... mužů.

Podmínka dobré aproximace
Pearsonův χ^2 test můžeme provést, je-li splněna podmínka dobré aproximace (alespoň 80 % očekávaných četností je větších nebo rovných 5 a zbylých 20 % očekávaný četností neklesne pod hodnotu 2).

```
round(chisq.test(data, correct = F)$expected, 1) # tabulka ocekavanych cetnosti
```

```
            svetla kastanova cerna rezava
modra       1169.5    1088.0 505.6   48.0
seda/zelena 1303.0    1212.3 563.3   53.4
hneda        356.5     331.7 154.1   14.6
```

Podmínka dobré aproximace .... splněna. Všechny teoretické četnosti jsou .... než 5.

Pearsonův χ^2 test

```
chisq.test(data, correct = F) # Pearsonuv chi-kvadratovy test
alpha <- ... # hladina vyznamnosti alpha
r <- ... # pocet variant znaku X (barva oci)
s <- ... # pocet variant znaku Y (barva vlasu)
q <- qchisq(..., ...) # dolni hranice kritickeho oboru
```

```

        Pearson's␣Chi-squared␣test

data:␣␣data
X-squared␣=␣1073.5,␣df␣=␣6,␣p-value␣<␣2.2e-16
```

```
         q
1 16.81189
```

a) **Test kritickým oborem**
Hodnota testové statistiky $K =$ ...., kritický obor W má tvar .... Protože ...., H_0 .... na hladině významnosti $\alpha =$ ....

b) **Test intervalem spolehlivosti**
Pro Pearsonův χ^2 test vynecháváme testování intervalem spolehlivosti.

c) **Test p-hodnotou**
P-hodnota = ... Protože ...., H_0 .... na **asymptotické** hladině významnosti $\alpha =$ ....

Pro zjištění míry závislosti v kontingenční tabulce použijeme .... koeficient.

```
lsr::cramersV(...) # Crameruv koeficient
```

```
  Crameruv.koeficient
1           0.2809526
```

Interpretace výsledků: Mezi barvou očí a barvou vlasů mužů existuje / neexistuje statisticky významná stochastická závislost. Mezi barvou očí a barvou vlasů mužů existuje .... stupeň závislosti ($V =$ ....).

★

Příklad 11.2. Test podílem šancí
Máme k dispozici údaje o frekvenci výskytu vysokého (11.9.7), středního (9.7.5) a nízkého (7.5.5) zakončení tří hlavních dlaňových linií na pravé a levé ruce 50 mužů a 50 žen z populace Mech a 105 mužů a 87 žen z populace Rajbanshi (viz tabulka 2; datový soubor 27-two-samples-probabilities-palmar.txt). Na hladině významnosti alpha = 0.05 testujte hypotézu o nezávislosti výskytu středního zakončení tří hlavních dlaňových linií na levé straně u žen a populace, ze které pocházejí.

Tabulka 2: Četnosti typů zakončení tří hlavních dlaňových linií na levé ruce u jedinců dvou indických populací

mech-L zakončení	pohlaví muži	 ženy
vysoké	4	5
střední	16	16
nízké	21	19
ostatní	9	10

raj-L zakončení	pohlaví muži	 ženy
vysoké	30	27
střední	24	17
nízké	38	21
ostatní	13	22

Řešení příkladu 11.2

```
data <- data.frame(mech = c(16, 50 - 16), rajbanshi = c(17, 87 - 17), row.names = c(..., ...))
```

```
        mech rajbanshi
stredni   16        17
ostatni   34        70
```

Datový soubor obsahuje údaje o typu zakončení tří dlaňových linií .... žen, přičemž .... žen má střední zakončení a pochází z mechské populace, ... žen má jiné zakončení a pochází z mechské populace, ... žen má střední zakončení a pochází z populace Rajbanshi a .... žen má jiné zakončení a pochází z populace Rajbanshi.

Řešení příkladu 11.2

- H_0 : Typ zakončení a populace .... stochasticky nezávislé. → .... → ....
- H_1 : Typ zakončení a populace .... stochasticky nezávislé. → .... → ....
- Hladina významnosti $\alpha =$ ....

Podmínka dobré aproximace
Nejprve musíme ověřit, zda je splněna podmínka dobré aproximace (alespoň 80 % očekávaných četností je větších nebo rovných 5 a zbylých 20 % očekávaný četností neklesne pod hodnotu 2).

```
round(chisq.test(...)$expected, ...) # tabulka ocekavanych cetnosti
```

```
        mech rajbanshi
stredni   12        21
ostatni   38        66
```

Podmínka dobré aproximace .... splněna. Všechny teoretické četnosti jsou .... než 5. Protože je podmínka dobré aproximace splněna, můžeme otestovat hypotézu ze zadání pomocí **testu podílem šancí**. Pokud by podmínka dobré aproximace splněna nebyla, museli bychom použít Fisherův faktoriálový (exaktní) test.

Výpočet (logaritmu) podílu šancí

```
a <- 16; b <- 17; c <- 34; d <- 70
OR <- ... / ... # podil sanci ad / bc
lnOR <- log(...) # logaritmus podilu sanci
```

```
        OR      lnOR
1 1.937716 0.6615101
```

Podíl šancí OR =.................................. . Logaritmus podílu šancí $\ln(OR)$ =.................................. .

Test podílem šancí

```
source('Sbirka-AS-I-2018-funkce-II.R')
odds.ratio.test(..., conf.level = ...)
alpha <- ... # hladina vyznamnosti
qnorm(...) # hranice kritickeho oboru
qnorm(...) # hranice kritickeho oboru
```

```
        OR      lnOR       t0         dh       hh         p
1 1.937716 0.6615101 1.628422 -0.1346817 1.457702 0.1034355
```

```
         q1       q2
1 -1.959964 1.959964
```

a) **Test kritickým oborem**
Hodnota testové statistiky t_0 je .... Kritický obor má tvar ....
Protože ...., H_0.................................. na **asymptotické** hladině významnosti α =......................... .

b) **Test intervalem spolehlivosti**
Interval spolehlivosti má tvar .... Protože ...., H_0.................................
na **asymptotické** hladině významnosti α =......................... .

c) **Test p-hodnotou**
P-hodnota = ... Protože ...., H_0 .... na **asymptotické** hladině významnosti α = ...

Interpretace výsledků: Mezi typem zakončení tří hlavních dlaňových linií u žen a populací, ze které pochází, existuje / neexistuje statisticky významná stochastická závislost. U žen mechské / rajbanshské populace je 1.94 krát větší šance na výskyt středního zakončení tří hlavních dlaňových linií než u žen mechské / rajbanshské populace.

★

Příklad 11.3. Fisherův faktoriálový test
Máme k dispozici údaje o frekvenci výskytu vysokého (11.9.7), středního (9.7.5) a nízkého (7.5.5) zakončení tří hlavních dlaňových linií na pravé a levé ruce 50 mužů a 50 žen z populace Mech a 105 mužů a 87 žen z populace Rajbanshi (viz tabulka 2; datový soubor 27-two-samples-probabilities-palmar.txt). Na hladině významnosti alpha = 0.05 testujte hypotézu o nezávislosti výskytu středního zakončení tří hlavních dlaňových linií na levé straně u žen a populace, ze které pocházejí. Zadanou hypotézu otestujte Fisherovým faktoriálovým testem.

Řešení příkladu 11.3

Fisherův faktoriálový test (jinak zvaný též Fisherův přesný (exaktní) test) používáme primárně, pokud podmínka dobré aproximace není splněna. Můžeme jej ale použít i v případě splnění podmínky dobré aproximace jako alternativní test k testu podílem šancí.

Fisherův faktoriálový test

- H_0 : Typ zakončení tří hlavních dlaňových linií a populace .... stochasticky nezávislé.
- H_1 : Typ zakončení tří hlavních dlaňových linií a populace .... stochasticky nezávislé.

- Hladina významnosti $\alpha =$ ....

```
fisher.test(data, alternative = ..., conf.level = ...) # Fisheruv faktorialovy test
```

```

        Fisher's␣Exact␣Test␣for␣Count␣Data

data:␣␣data
p-value␣=␣0.1455
alternative␣hypothesis:␣true␣odds␣ratio␣is␣not␣equal␣to␣1
95␣percent␣confidence␣interval:
␣0.8047687␣4.6240301
sample␣estimates:
odds␣ratio
␣␣1.927942
```

a) **Test kritickým oborem**
Pro Fisherův faktoriálový test vynecháváme testování kritickým oborem.

b) **Test intervalem spolehlivosti**
Pro Fisherův faktoriálový test vynecháváme testování intervalem spolehlivosti.

c) **Test p-hodnotou**
P-hodnota = ... Protože ...., H_0 .... na hladině významnosti $\alpha =$ ....

Interpretace výsledků: Mezi typem zakončení tří hlavních dlaňových linií u žen a populací, ze které pocházejí, existuje / neexistuje statisticky významná stochastická závislost. ★